

ISSN (E): 2181-4570

SHARQ MUTAFAKKIRLARINING IQTISODIY TARBIYA HAQIDAGI TA'LIMOTLARI

Muhammadiyahva Mushtariy Shokirovna

**Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti Ta'lim tarbiya
nazariyasi va metodikasi(Boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi 2-kurs magistranti**

Telefon raqam (+998 94) 266 33 77

Annotatsiya: Mutafakkirlarimizning iqtisodiy tarbiya haqidagi ta'limotlari bugungi kun yoshlari uchun asosiy manba bo'lib hizmat qilmoqda.

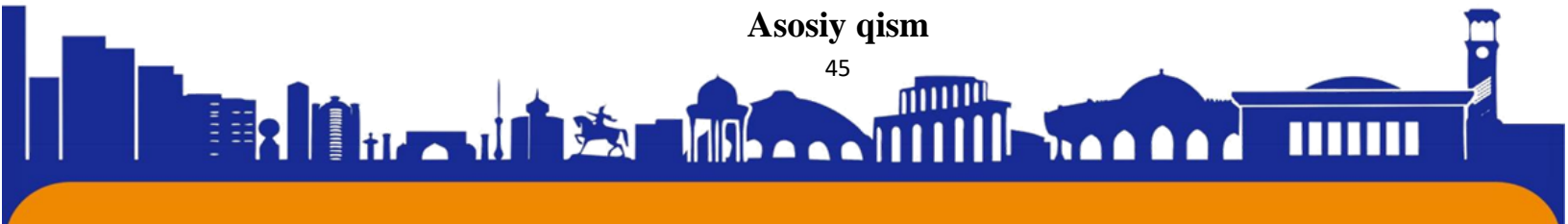
Kalit so'zlar: tarbiya, iste'mol, hayot, iqtisodiyot, tajriba.

Kirish

Milliy tarbiya tizimida sinovdan o'tgan o'g'itlar, chin insoniy fazilatlar yosh avlodni har tomonlama yetuk qilib tarbiyalashning asosi halollik, rostgo'ylik, o'zaro hurmat, mehnat qilish, hunar egallash, mehnatni qadrlash, mas'uliyatli, tashabbuskor bo'lish kabilarda aks etadi hamda hunar o'rganish, halol ishlab pul topish ustuvor hisoblanadi. A.Tojiboev, M.Asatullaeva IX-XV asrlarda Markaziy Osiyoda ilm-fan, savdo-sotiq, iqtisod rivojini quyidagicha izohlaydilar: Bu davrlarda butun dunyoga tanilgan mutafakkirlar yashab ijod etdi. Ular asarlarida iqtisod, tijorat, mulkdorlik, hunar sirlari, qarz olish, qarz berish, meros taqsimlash, yetim-yesirlarga muruvvat ko'rsatish, xayr-ehson qilish, soliq turlari va miqdori, halol mehnat qilish, kasb egallash, dehqonchilik va chorvachilik bilan shug'ullanish haqida ibratli fikrlar bayon etilgan. Ular bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q

O'zbek xalqi juda qadimiy ma'naviy va iqtisodiy merosga ega. U o'lmas tarixiy merosi bilan har qancha faxrlanishga haqlidir. Bu iqtisodiy meros xalqimizning iqtisodiy mustaqillikni qo'lga kiritishi, zamonaviy iqtisodiy tafakkurga ega bo'lishi, iqtisodiy jihatdan iqtidorli millatga aylanishida xizmat qildi va qilmoqda. Shuni alohida qayd etish kerakki, Markaziy Osiyo xalqlarining tadbirkorlikka doir bilimlarini egallashlarida islom dinining tarqalishi, uning g'oyalari ham ijobiy ahamiyatga ega bo'ldi. Ma'lumki, islom iqtisodiy g'oyalari musulmonlarning muqaddas kitobi Qur'oni Karimda, payg'ambarimiz hadislarida, mashhur Muxtasar kitobida o'z ifodasini topgan.

Asosiy qism

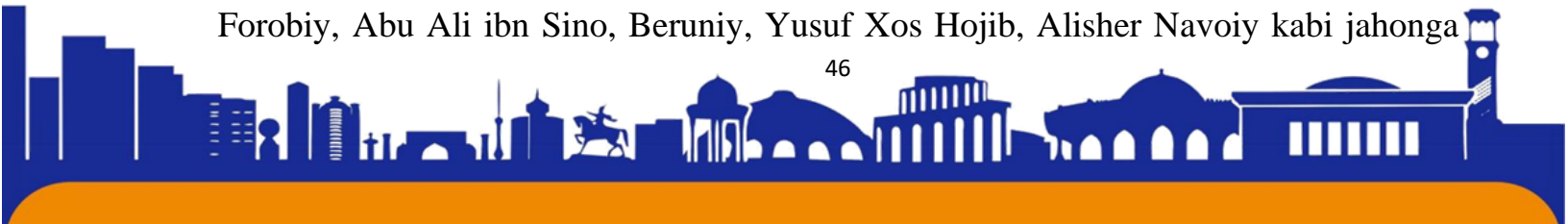
Arab mamlakatlari va Markaziy Osiyoda o'rta asrlarda islom dini katta ta'sir kuchiga ega bo'ldi. Markaziy Osiyo xalq ommasining iqtisodiy bilimlar, tadbirkorlik madaniyati ko'proq diniy xarakterga ega bo'ldi. Tadqiqotchilarning ta'kidlashlari bo'yicha, islom qolgan diniy ta'limotlar ichida yaqqol ifodalangan iqtisodiy g'oyalari bilan ajralib turadi.

Bundan tashqari, Qur'oni Karimda savdoga, uni halol va adolatli yuritishga, savdo va tijoratdan foyda olishda insofni unutmashga katta o'rin berilgan, ayni chog'da, sudho'rlikka, boshqalar rizqiga ko'z olaytirmaslikka qarshi fikrlar bildirilgan. Ollahning kalomi bo'lgan bu muqaddas kitobda mulkning daxlsizligi e'tirof etilgan, boshqalar mulki va davlatiga xiyonat qilishga katta, kechirilmas gunoh deb qaralgan, qarz berish va qarz olish qoidalari, meros taqsimlash, yetim-yesirlarga alohida muruvvat ko'rsatish, xayr-ehson qilib turish g'oyalari ilgari surilgan. Ushbu muqaddas kitobda: kasb egallashga, dehqonchilik qilishga, qo'y boqishga, mehnat orqali hayot kechirishga da'vat qilingan; mehnat har bir musulmon uchun ham bu dunyo, ham u dunyoda rohat manbai deb tushuntirilgan.

Qur'oni Karimda va Payg'ambarimiz hadislarida ilgari surilgan eng muhim g'oyalardan biri iste'mol me'yori, iste'mol chegarasi, ya'ni iste'mol madaniyati masalasidir. Ularda qayd qilinadiki, Alloh Taolo bandalariga dunyodagi barcha noz-ne'matlarni ularning iste'mol qilishlari uchun, farovon va to'q hayot kechirishlarini tashkil qilishlari uchun in'om etgan. Bandalarim yenglar-ichinglar, isrof qilmanglar, iste'mol me'yoridan (qorin to'ygandan keyin) ortgandan keyin ham iste'mol qilish (ortiqcha yeb-ichish) makruhdur, deb farz qilingan. Bu islomiy g'oya ostida juda katta mazmun bor. Buning ma'nosi, bizning nazarimizda, iqtisodiy- ijtimoiy farovonlik, yaxshi turmush darajasi, noz-ne'matlarning mutloq ko'paytirilishi bilangina shakllanmaydi. Ne'matlar mo'l-ko'l bo'lishi mumkin, biroq uni isrof qilish, ikkilamchi va boshqa chiqindilarga ajratib tashlovchi texnologiyalarni qo'llash, iste'mol me'yori va madaniyatini bilmaslik qashshoqlik yoki iqtisodiy tanglikka olib kelishi mumkin.

Islom iqtisodiy-tadbirkorlik g'oyalari Markaziy Osiyo allomalarining iqtisodiy tafakkuri rivoji manbai bo'lib qoldiki, bu Forobiy, ibn Sino, Beruniy, Yusuf Xos Hojib, Nizomul-Mulk, Amir Temur, Ulug'bek, Navoiy, Bobur va boshqa ko'plab mutafakkirlar ijodida o'z ifodasini topdi.

Markaziy Osiyoda tadbirkorlik g'oyasi, ijtimoiy ongning taraqqiyoti Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Beruniy, Yusuf Xos Hojib, Alisher Navoiy kabi jahonga

mashhur olimlarning nomlari bilan bog'liqdir.

Abu Nasr Forobiy va Abu ali ibn Sinolarning qarashlarida inson ehtiyojlari xaqidagi ta'limot markaziy o'rinni egallaydi. Forobiy fikri bo'yicha, kishilarning moddiy ehtiyojlari jamiyat shakllanishining birlamchi sababi hisoblanadi.

Abu Nasr Farobiy o'zining Fozil odamlar shahri asarida Kasb- hunarni ish tajribada jahd va g'ayrat bilan o'z vujudlariga singdirganlaridan so'ng ularni asta-sekin egallay boradilar degan fikrni ilgari surgan¹. Allomaning fikricha, muayyan kasb-hunarni o'rganishda, avvalo hunarga qanoat, g'ayrat va shijoat bilan yondashilsa, undagi bu intilish ravon harakatga kelib, shu hunarga nisbatan ko'nikish hosil qiladi.

Abu ali ibn Sino o'rta asrning buyuk mutafakkirlaridan biri, qomusiy olimi, eng avvalo, tibbiyot sohasidagi asarlari bilan butun dunyoga mashhur, ammo, olimni tadbirkorlik masalalari ham qiziqtirgan. Uning oila, shahar va jamiyat doirasidagi daromadlar va harajatlar borasidagi mulohazalari ayniqsa, diqqatga sazovordir. Uning fikricha, davlat budjetida ta'limga, tabiiy ofatlarga va urush (mudofaa) ga zarur vositalarni ajratishni hisobga olgan holda daromadlar va harajatlar mutanosibligiga erishish zarur.

Abu Nasr Forobiy va Abu ali ibn Sinolarning tadbirkorlik faoliyatiga doir merosi markazida inson va uning ehtiyojlarini qondirish masalasi turadi. Zero, yuqorida aytilganidek, inson bu dunyoning oliy ne'mati va uning ehtiyojlarini qondirish har qanday jamiyatning yashash va rivojlanish shartidir. Albatta, inson ehtiyojlari turli-tuman va doimiy o'sib boruvchidir. Odamlar ehtiyojlarini iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, ma'naviy kabi guruhlarga ajratish mumkin. Ammo inson ehtiyojlari ichida ustuvor o'rinda iqtisodiy-ijtimoiy ehtiyojlarni qondirish yotadi.

Beruniyning Markaziy Osiyoda tadbirkorlik asoslari taraqqiyotidagi xizmati shundan iboratki, u pulning kelib chiqishini birinchi bo'lib tadqiq qildi. Olimning pulning kelib chiqishi mehnat mahsulotlarini almashuvga ehtiyojning vujudga kelishi bilan bog'liqligi xaqidagi mulohazalari diqqatga sazovor.

Sharq falsafasida, umuman odamlar ehtiyojlari va ularning qondirish vositalarini qidirish emas, balki har bir odamning shaxs sifatidagi zaruriy ehtiyojlarini tadqiq qilish va ularni qondirish muammolari muhim ahamiyat kasb etadi. Ana shu ehtiyojlar tizimida odamning shunday fiziologik ehtiyojlari mavjudki, ular faqat harakat qilish, mehnat va yaratuvchanlik (ishlab chiqarish) bilan qondiriladi. Demak, inson ehtiyojlarining eng muhimi mehnat qilish (yaratuvchilik) ehtiyojidir, barcha

ehtiyojlarni qondirish ham xuddi ana shu mehnatga bo'lgan ehtiyojni qondirish orqali erishiladi. Sharq tadbirkorlik tafakkuri markazida inson va uning ehtiyojlari, ularni qondirish masalasining turishi bejiz emas.

Sharq tadbirkorlik tafakkurining rivojlanishida Yusuf Xos Hojibning «Qutadg'u bilig» nomli tarixiy asari alohida ahamiyat kasb etadi. Asarda mehnatga to'g'ri haq to'lash, mehnatni taqdirlash, boshqalar mehnatining qadriga yetish, moddiy manfaat, kasb-hunar egallash, kuchli ijtimoiy himoya masalalariga katta o'rin berilgan. Bu asarda hunarmandlarga, savdogarlarga, dehqonlarga, chorvadorlarga alohida-alohida boblar bag'ishlangan¹.

Yusuf Xos Hojibning fikricha, Xizmat ahli o'z mehnati natijasidan umidvor turadi. Umidini topmagan xodimning ko'ngli sinadi. Xizmatiga loyiq taqdir ko'rgan xodimning boshi ko'kka yetadi. Haqiqatan ham, iqtisodiy inqirozlar zaminida ish unumining pasayishida tadbirkorlarning o'z mehnatidan naf ko'rmaganligi yotadi. Olim davlat, el- yurt va uning boshlig'i boyishi uchun, olamga uning nomi ketishi uchun qudratli davlatga ega bo'lishi uchun u odamlarni, yumushchilarni boyitishi kerak, degan g'oyani ilgari suradi. U yozadi: Xodim boyisa davlat, el boshlig'i boyiydi, el boshlig'ining kuchi xalq bilan. Shuning uchun ... xalq to'q bo'lsin.

Sharqda tadbirkorlik tafakkurining rivojlanishida ulug' bobokalonimiz, sohibqiron, buyuk sarkarda Amir Temurning iqtisodiy g'oyalari, u ishlab chiqqan va amalda yuritgan iqtisodiy siyosat mislsiz ahamiyatga ega. Amir Temur iqtisodiy g'oyalarining o'ziga xos ulug'vorligi shundaki, ular hayoliy emas, balki haqiqiy hayotdan kelib chiqqan va unda o'z ifodasini topgan. Shuning uchun ham bu g'oyalar ilgari surilganiga uzoq yillar o'tganiga qaramay, o'zining amaliy ahamiyatini yo'qotmay kelayotir. Amir Temurning iqtisodiy g'oyalari Temur tuzuklari asarida bayon etilgan. Unda sohibqironning mamlakatni boshqarish, uni rivojlantirib borish qoidalari, tamoyillari, yo'l-yo'riqlari o'z ifodasini topgan. Bu asarda tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish, tartibga solib borish, uni barqaror sur'atlar bilan yuksaltirib borishga oid qimmatli iqtisodiy tavsiyalar jamlangan.

Sohibqironning tadbirkorlik siyosati zamirida inson, uning manfaati, farovon va tinch hayot kechirish tashvishlari yotadi. U odamlarga kasb-hunar berish, ish bilan ta'minlash, tadbirkorlik faoliyati va tijorat ishlari bilan mashg'ul bo'luvchilarga yetarli sarmoya berish, yetarli uy-joylar qurib berish haqida qayg'uradi. «Temur tuzuklari» da quyidagilarni o'qiydiz: Kasb-hunar va ma'rifat ahllariga saltanatim korxonalaridan

ulush berilsin. Sarmoyasi qo'ldan ketgan savdogarga o'z sarmoyasini qaytadan tiklab olishi uchun xazinadan yetarli miqdorda oltin berilsin. Dehqonlar va raiyatdan qay birining dehqonchilik qilishga qurbi yetmay qolgan bo'lsa, unga ekin-tikin uchun zarur urug' va asboblari tayyorlab berilsin.

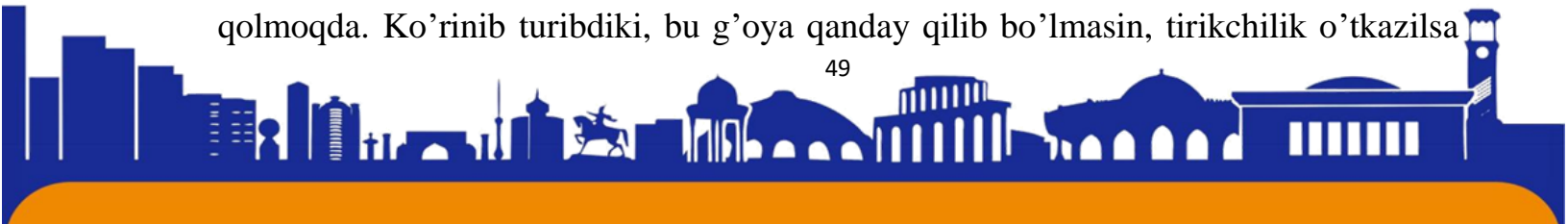
Sohibqironning yuqoridagi tadbirkorlik sub'ektlari faoliyatini tashkil etishga doir tamoyillari innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish, tadbirkorlik pedagogikasini rivojlantirishda biz uchun muhim qo'llanma, tarixiy yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi. Qizig'i shundaki, bunday tadbirkorlik faoliyatiga doir qoidalar g'arbdagidan 300-400 yil ilgari bayon etildi, hayotiy tajribadan o'tdi.

Sohibqiron Amir Temur tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlab va tadbirkorlarni ulug'lab, ularning nafaqat o'zi balki jamiyat uchun ham katta nafi tegishini, inson doimo faol bo'lishini ta'kidlab, o'z tuzuklarida Ishbilarmon, mardlik va shijoat sohibi, azmi qat'iy, tadbirkor va hushyor bir kishi, ming-minglab, tadbirsiz, loqayd kishilardan yaxshidir, deb ko'rsatadi¹.

O'zbek xalqining ma'naviy merosida, uning madaniyati xalqaro miqyos kasb etishida ulug' shoirimiz, buyuk Alisher Navoiyning o'rni beqiyosdir. Biroq uning ilmiy merosi shu qadar boy va keng qirraliki, unda tadbirkorlik masalalariga doir ko'pgina qimmatli g'oyalar o'z ifodasini topgan. Buyuk mutafakkirning tadbirkorlik doir qarashlari Mahbub ul- qulub asarida bayon qilingan.

Hech kimga sir emaski, insoniyat doimo ijtimoiy adolat tamoyillari o'rnatilgan demokratik jamiyat qurishni orzu qilib keladi. Bugungi O'zbekiston respublikasini yanada rivojlantirishning maqsadi ham xuddi ana shu ezgu maqsadni ro'yobga chiqarishga qaratilgan. Alisher Navoiy ham o'zining butun ongli faoliyatini mazkur umuminsoniy maqsadga qaratgan edi. U asarlarida taqsimot masalalariga, ularning adolatli tashkil etilishiga e'tibor qaratdi, xususan, xizmatga yarasha taqdirlash (haq to'lash) masalasi diqqat markazida turdi. Xususan, yasovul misolida shunday deydi: agar u xizmatiga yarasha haq olishi xayolida bo'lsa, u ota merosi va ona suti kabi haloldir.

Bu yerda Alisher Navoiy tadbirkorlik bilan bog'liq ikkita g'oyani ilgari suradi: birinchidan, mehnatning miqdori va sifatiga muvofiq taqdirlanish fikri bo'lsa, ikkinchidan, mehnatga yarasha haq olish ona sutidek halol ekanligi haqidagi fikr uqtirilgan. Aytib o'tish kerakki, hozirgi davrda ham bu masala dolzarb bo'lib qolmoqda. Ko'rinib turibdiki, bu g'oya qanday qilib bo'lmasin, tirikchilik o'tkazilsa

bo'ldi-da, qabilidagi fikrga tamomila ziddir. Yoshlarda, barcha fuqarolarni tadbirkorlik bilan keng shug'ullanishi masalasi ilgari surilayotgan bir vaqtda buyuk shoirning yuqoridagi g'oyasi naqadar ahamiyatli ekanligini anglash qiyin emas.

Uning Mahbub ul-qulub asarini o'qib shunday xulosaga kelish mumkinki, Navoiy jamiyatning boyishida savdo-sotiq, tijorat ishlari muhim rol o'ynashi haqidagi tadbirkorlik g'oyasini markantilistlardan bir asr ilgariyoq asoslab bergan. Savdogar, deb yozadi alloma, yolg'iz foydani niyat qilmasligi, savdo qilib foyda topaman, deb ortiqcha kema surmasligi, mol va pul ko'paytiraman, deb jonsarak bo'lmasligi kerak. Savdogar boj-xirojni berish o'rniga o'z molini yashirib, o'z obro'sini to'kmasa yoki topgan-tutganini merosxo'rlari sotib sovrishi uchun to'plab qo'ymasa yoki biror yomon hodisa qo'zg'ash uchun sarflamasa, jamg'armasi yaxshi bo'ladi.

Ko'rinib turibdiki, bu g'oyalarda tadbirkorlikning mazmuni chuqur mantiqiylik bilan bayon qilingan, ularda inson aql-zakovat bilan ish yuritishga da'vat etilgan. Alisher Navoiy tadbirkorlik tarbiyasini rivojlantirishga alohida xizmat qilgan. Navoiyning tadbirkorlik g'oyalari o'z ifodasini topgan 22 ta asaridan Vasfiya va Munshaot alohida qiziqish uyg'otadi. Bularda jamiyatning ijtimoiy iqtisodiy tuzilishi haqidagi Navoiyning asosiy fikrlari o'z ifodasini topgan. Boylik yaratishda mehnatning rolini ta'kidlab, olim boylik faqat undan butun xalq foydalangandagina farovonlik keltiradi, deb hisoblagan. Uning fikricha, jamiyat boyishining manbai soliqlardir, shuning uchun u adolatli soliq tizimini yaratish zarurligini ko'rsatadi.

Alisher Navoiy iqtisodiyotning muhim jihati bo'lgan mulk masalasiga e'tiborni qaratadi. U mulkni to'g'ri tasarruf etish, resurslar, iqtisodiy shart-sharoitlardan unumli foydalanish, isrofgarchilikka yo'l qo'ymaslik kerak, deydi. Ana shunda odamlar to'q va farovon yashashlari mumkinligi haqidagi iqtisodiy qarashni ilgari suradi. Isrof qilish saxiylik emas, o'rinsiz sovrishni aqlli saxiylik demas. Halol molni kuydirganni devona, deydilar; yorug' joyda sham yoqqanni aqldan begona, deydilar, deb yozadi alloma.

A.Islomov, E.Egamovlar Iqtisodiy ta'limotlar tarixi nomli o'quv qo'llanmasida A.Navoiyning iqtisodiy qarashlarini shunday izohlaydilar: Navoiy boylikni ikki yo'l bilan topish mumkinligini aytadi: birinchi yo'l o'z mehnati bilan boylik to'plash va yig'ish. Bunday boylikni u qo'llab- quvvatlagan. Navoiy olingan boylikni uch qismga bo'lib, ya'ni birinchi qismini ketgan harajatlarga, ikkinchi qismini o'zining va oilasining ehtiyojlariga, uchinchi qismini esa aholining ijtimoiy manfaatlariga

sarflashni tavsiya etgan. Boylik topishlikning ikkinchi yo'li bu o'g'irlik, ta'magirlik va zo'rlik hisobiga boylik orttirishdir. Navoiy bunday boylik orttirishga keskin qarshi chiqdi va qoraladi. Ko'rinib turibdiki, Navoiy mehnat va kasb-hunarga nisbatan muhim ijtimoiy burch sifatida yondashish, pul topish yo'lida vijdonan, halol mehnat qilish, uning mahsulini qadrlash, ishbilarmonlik va tadbirkorlik yo'li bilan topilgan boylikni tejash, maqsadli sarflashni yuqori o'ringa qo'yadi.

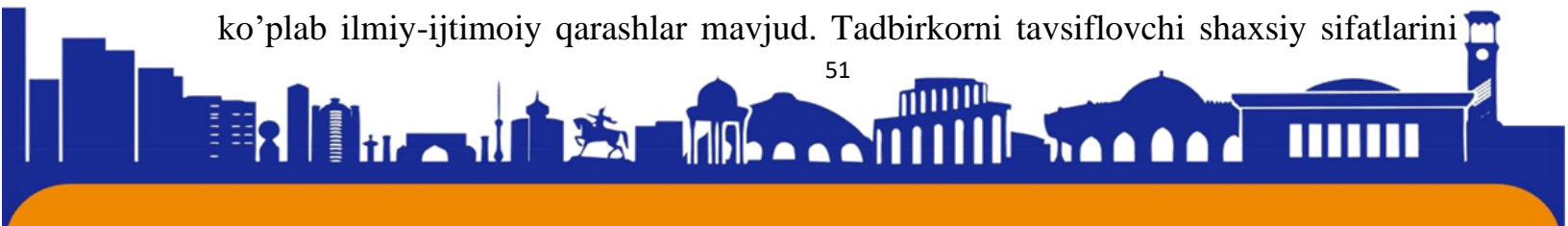
Oilada tadbirkorlik masalalari Abdurauf Fitrat tomonidan yaratilgan Oila yoki oila boshqarish tartiblari asarida bayon etilgan bo'lib, oilaviy hayotni yo'lga qo'yish, oila a'zolarining ahil bo'lishlari, oilaviy farovonlikni ta'minlash shartlari kabi masalalarga e'tibor qaratilgan. Asarda, shuningdek, oilada tadbirkorlik tarbiyasini yo'lga qo'yishda qo'llaniluvchi uslublar borasida ham so'z yuritiladi. Tushuntirish, hikoya qilish, namuna ko'rsatish, rag'batlantirish, bolani haqoratlash va qo'rqitishdan saqlanish kabi uslublardan foydalanish oilada bolalarda tashabbuskorlikni tarbiyalashda samarali ekanligiga e'tibor qaratiladi.

Muallifning qayd etishicha, ertak orqali bo'lsa ham ularga (bolalarga) doim fidokor odamlar haqida, muruvvatli va saxovatli, uddaburon, tadbirkor shaxslarning fe'llari haqida, mo'min va Allohdan qo'rquvchi odamlar haqida hikoya qilib, yaxshi amallarning foydasini eslatib turish lozim. Devu pari, jin va cho'lu biyobon alvastilari haqidagi qissalarni bolalarga ayt manglar. Yomon xulq va ishyoqmaslikning zararlari haqida bolalarga aytib berish va zehniga buni joylash ota-ona uchun ajibdur. Bunday hissa va hikoyalar vaqt o'tishi bilan eslaridan chiqsa, ta'siri zehnlari qoladi va hayotlariga katta ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion iqtisodiyot rivojlanib borayotgan davrda tadbirkorlik oilaning daromadini ko'paytiradi, farovonligini ta'minlaydi. Bugungi kunda zamonaviy tadbirkorlikning eng muhim belgilari doimo yangilikka intilish, xom ashyodan unumli, oqilona foydalanish, iqtisodiy o'sishni ta'minlashdan iborat. Tadbirkorlik jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarning muhim belgisi sifatida ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlaydi. Har bir insonning shaxsiy qobiliyati, mehnat va kasb mahoratini namoyon qilish imkoniyatini beradi.

Xulosa

O'zbekistonda mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab tadbirkorlikka katta e'tibor berilmoqda. Tadbirkorlikning jamiyat ijtimoiy hayotida tutgan o'rni haqida ko'plab ilmiy-ijtimoiy qarashlar mavjud. Tadbirkorni tavsiflovchi shaxsiy sifatlarini

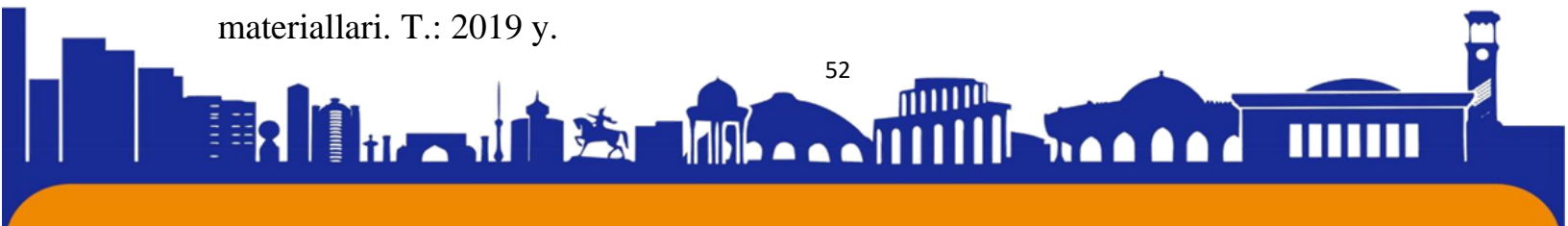
aniqlash murakkab masalalardan biridir. Tadbirkor bir qator axloqiy me'yorlarni egallagan bo'lishi lozim. Ular jumlasiga burch hissi, muayyan tanlovga ega bo'lish, shaxsiy javobgarlik, mas'uliyat, halollik kabilarni kiritish mumkin.

Liberal-demokratik islohotlar davrida tadbirkorlik O'zbekistonning ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy taraqqiyoti va siyosiy tizimining ajralmas elementiga aylangan. Ammo tadbirkorlik faoliyatining barcha sohaları huquqiy me'yorlar bilan tartibga solinganligiga qaramay, amalda esa o'z yechimini kutayotgan kamchiliklar mavjud. Rivojlangan mamlakatlarda tadbirkorlik hal qiluvchi omil bo'lib, ijtimoiy-iqtisodiy madaniyat rivojlanishi hamda tadbirkorlik madaniyatining yuksalishi kuzatilgan. Tadbirkorlik madaniyati kishilarni xo'jalik faoliyatini ko'plab ijtimoiy-iqtisodiy tomonlariga tegishli va ular nafaqat moddiy ishlab chiqarish jarayonlarida qatnashishi bilan, balki aniq iste'mol ehtiyojlari va ularga erishish bilan ham bog'liq. Mustaqillik yillarida mamlakatimizda tadbirkorlik bilan shug'ullanish uchun zarur huquqiy baza yaratildi. Kichik biznes vakillarining kasbiy bilim va ko'nikmalarini oshirish, ularga boshlang'ich mablag' (startap va kapital) bilan ta'minlash uchun keng imkoniyat va imtiyozlar yaratilmoqda¹.

Eng asosiy vazifa sifatida o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikma va malakalari, kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Pirovard natijada o'quvchi-yoshlarda tadbirkorlik madaniyatini tarkib toptirishga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Baxtiyor oila. T.: Hilol-nashr. 2013 y.
2. A.Haydarov. Inson kamoloti va milliy-ma'naviy qadriyatlar. T.: Muharrir, 2008 y.
3. M.Xajiyeva. Xoja Ahmad Yassaviyning ma'naviy-tarbiyaviy qarashlari. Avtoreferat. T.: 2004 y.
4. M.Shoxadjyayev. Burxoniddin Marg'inoniyning axloqiy-huquqiy tarbiyaga oid qarashlari. Avtoreferat. T.: 2006 y.
5. M.Hamdama. Ma'naviyat asoslari. T.: Fan va texnologiya. 2008 y.
6. S.Dolimov, U.Dolimov. Kaykovus unsurulmaoniy qobusnoma T.: Istiqlol 1994 y.
7. San'at yoshlar nigohida. Magistrantlarning ilmiy-amaliy konferentsiyasi materiallari. T.: 2019 y.

ISSN (E): 2181-4570

8. A.Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. T.: O'qituvchi. 1992 y.
9. Y.Abdullayev. Eski maktabda xat-savodga o'rgatish. T.: 1960 y. 38-bet
10. I.Karimov. Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch. T.: Ma'naviyat, 2008 y.
11. Sh.Mirziyoyev. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganligining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimidagi ma'ruzasi. T.: 2016 y.
12. Z.B.Jalilov. Sharq mutafakkirlari merosini o'rganishning didaktik metodlari. Zamonaviy ta'lim jurnali. 2017 yil, 5-son. "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal - Volume 2 Issue 4 / December 2021 ISSN 2181-063X

